

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาสภาพทั่วไป การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี SWOT Analysis การวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาพื้นที่ และแนวโน้มของจังหวัดมุกดาหาร แสดงให้เห็นว่าจังหวัดมุกดาหารมีความสำคัญในการพัฒนาความเจริญ เนื่องจากเปรียบทั้งทางด้านที่ตั้ง การขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านความร่วมมือของภูมิภาคอินโดจีน เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร การพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ตลอดจนความพร้อมต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิดการขยายตัวในอนาคต ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาสภาพทั่วไปของจังหวัดมุกดาหารพบว่า จังหวัดมุกดาหารได้เปรียบทางด้านที่ตั้งเนื่องจากมีอาณาเขตเชื่อมโยงกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สามารถใช้การคมนาคมทางบกเป็นเส้นทางข้ามไปยังเมืองท่าที่สำคัญของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามออกสู่ประเทศจีนตอนใต้ ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนด้านการผลิต การขนส่งวัตถุดิบ และสินค้าต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้จังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขตมีการเติบโตในอัตราที่สูงขึ้น

2. โครงสร้างการใช้ที่ดินของจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม รองลงมาได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ ที่อยู่อาศัยโดยทั่วไปเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ส่วนเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากจะอยู่บริเวณศูนย์กลางของชุมชนเช่นเดียวกับที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม สถาบันราชการ สถาบันการศึกษา และศาสนา จากแนวโน้มการขยายตัวอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงต้องมีการวางแผนการใช้ที่ดินจังหวัดมุกดาหารซึ่งเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่ดินที่มีอยู่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และแนวนโยบายการพัฒนาเพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการเสนอแนะเขตการใช้ที่ดินใหม่ของจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งแต่ละเขตได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นไปได้

3. การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวประชากรจังหวัดมุกดาหารนั้น จะมีการกระจุกตัว อยู่ตามแนวถนนสายหลัก และประชากรส่วนใหญ่จะอยู่กันอย่างหนาแน่นตามบริเวณเขตชุมชน จากการกระจายตัวของประชากรยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามแนวถนนสายหลักของจังหวัดไม่ว่า จะเป็นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (ถนนชยางกูร) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 ทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 2034 ซึ่งเริ่มมีประชากรเข้ามาอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นมากขึ้น เนื่องจาก ความเหมาะสมด้านที่ตั้ง ความสะดวกสบายในการเดินทาง รวมถึงยังมีพื้นที่ที่สามารถขยายตัว ออกไปได้อีก

4. ประชากรของจังหวัดมุกดาหารมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกับประชากรของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นเวลาช้านาน มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบกับการมีภาษาที่ใกล้เคียงกัน จึงส่งผลต่อการติดต่อธุรกิจระหว่างกัน อย่างไรก็ตามบริเวณ พรมแดนยังมีปัญหาหลักกอบหนึ่เข้าเมือง และมักมีประชากรจากแขวงสะหวันนะเขตเข้ามาทำงาน ในจังหวัดมุกดาหารเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพยายามหาช่องทางแปรเปลี่ยนให้ได้สัญชาติ ไทยเพื่อจะได้เข้าไปทำงานในจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทยโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ปัญหาเรื่องการปลอมแปลงบัตรประชาชนจึงเป็นปัญหาใหญ่เช่นเดียวกับจังหวัดชายแดนอื่นๆ

5. จากโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหารที่มีการเติบโตในสาขาการบริการ และ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก ซึ่งเป็นสาขาที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดมุกดาหารอย่างต่อเนื่อง ยังผลให้ จังหวัดมุกดาหารกลายเป็นเมืองชายแดนที่มีช่องทางการค้าชายแดนที่สามารถเป็นแหล่งระบาย ผลผลิตภาคเกษตร และสินค้าพื้นเมืองออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้ โดยที่จังหวัดมุกดาหาร สามารถเป็นประตูการค้าเชื่อมโยงพื้นที่กับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะพื้นที่เศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก

6. จังหวัดมุกดาหารมีความได้เปรียบทางการท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถานและประวัติศาสตร์ภายในจังหวัดจำนวนมาก เช่น วัดมโนภิรมย์ ถ้ำฝ่ามือแดง และยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คือ อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ) อุทยานแห่งชาติภูสระ ดอกบัว นอกจากนี้ยังมีตลาดอินโดจีนซึ่งเป็นบริเวณที่ขายสินค้าพื้นเมืองอินโดจีนราคาถูก ย่อมเยา ถือเป็นจุดขายที่ทำให้จังหวัดมุกดาหารเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวน มาก แสดงให้เห็นว่าจังหวัดมุกดาหารมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงวงจรการ ท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกันภายในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งยังสามารถเดินทางข้ามไปยังแขวงสะหวันนะเขตของสาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว และต่อไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามด้วยเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

7. จากนโยบายการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion – GMS) ประกอบกับนโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหารให้เจริญเติบโต เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคนและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกันกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยภาครัฐได้คำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ชายแดนในด้านความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของสภาพพื้นที่ที่ติดต่อกันให้สามารถเป็นประตูเชื่อมโยงสนับสนุนการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ซึ่งเส้นทางนี้จะเป็นการเชื่อมภาคตะวันออกเฉียงและภาคตะวันตกเข้าด้วยกัน เปรียบเสมือนเป็น “สะพานบก” เชื่อมระหว่างประเทศเอเชียในมหาสมุทรอินเดียกับประเทศกลุ่ม APEC ในมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าโดยไม่ต้องผ่านแหลมมลายูอีกต่อไป

5.2 บทบาทของจังหวัดมุกดาหารในอนาคต

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาจังหวัดมุกดาหารให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว และเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วยเช่นกัน ซึ่งจากการศึกษาสภาพทั่วไป และการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ทำให้ทราบจังหวัดมุกดาหารในอนาคตมีบทบาทสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในกลุ่มประเทศอินโดจีนถือเป็นบทบาทสำคัญของจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าชายแดน ซึ่งเป็นฐานทางเศรษฐกิจของจังหวัดที่กำลังมีการเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเห็นได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดที่สาขาการค้าการบริการมีอัตราการเติบโตมากที่สุด และเมื่อมีโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างไทย – ลาว แห่งที่ 2 เกิดขึ้น ยิ่งเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดการค้าและการบริการตามมาด้วย เนื่องจากการหลั่งไหลของประชาชนเพื่อเข้ามาประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ภาพการณ์ค้าภายในพื้นที่และบริเวณชายแดนจะเติบโตจนขยายเป็นศูนย์กลางตลาดอินโดจีน โดยมีสินค้าจากกลุ่มประเทศอินโดจีนจำหน่ายอย่างครบครันซึ่งส่งผลต่อภาพการณ์ลงทุน

2. เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่จะเชื่อมโยงสู่กลุ่มประเทศอินโดจีน และประตูไปสู่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจากการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม พบว่าอุตสาหกรรมนอกภาคการเกษตร กรรมมีมากกว่าภาคเกษตรกรรม อย่างไรก็ตาม จังหวัดมุกดาหารก็มีแหล่งผลิตวัตถุดิบ แปรรูปวัตถุดิบขั้นต้นที่สำคัญ และอยู่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบคุณภาพดี ราคาถูกจากจังหวัดใกล้เคียง และกลุ่มประเทศอินโดจีนซึ่งยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก รวมทั้งมีจำนวนแรงงานจำนวนมากเป็นฐานกำลังในการผลิตอุตสาหกรรมของจังหวัดในอนาคต จะเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมขั้นต่ำ หรืออุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีน้อย โดยจะรับวัตถุดิบมาจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อมาผลิตภายในจังหวัดแล้วส่งกลับไปในรูปแบบสินค้าเกษตรแปรรูป เช่น เครื่องเรือนจากไม้ ผลิตภัณฑ์จากไม้หวาย กลับไปขาย จะทำให้ได้เปรียบด้านการผลิตเกิดผลกำไรจากส่วนต่างของมูลค่าสินค้านำเข้าและส่งออก รวมทั้งยังสามารถส่งเข้าไปขายแก่กลุ่มผู้บริโภคระดับสูงหรือกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจในกลุ่มประเทศอินโดจีนด้วยกัน นอกจากนี้จังหวัดมุกดาหารยังเป็นเส้นทางเชื่อมการค้าคมนาคมขนส่งสินค้าระหว่างทะเลจีนใต้และชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ มีสะพานเศรษฐกิจที่ทอดผ่านสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า ประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เชื่อมระหว่างประเทศเอเชียใต้ในมหาสมุทรอินเดียกับประเทศกลุ่ม APEC ในมหาสมุทรแปซิฟิกทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้า โดยไม่ต้องผ่านแหลมมลายูอันจะส่งผลต่อดุลการค้าได้เปรียบและเสียเปรียบระหว่างประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ นอกจากนี้การเชื่อมเส้นทางระหว่างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังและเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้เป็นการเปิดโอกาสให้มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกในการส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยจังหวัดมุกดาหารเป็นจุดแวะพักและขนถ่ายสินค้า มีคลังสินค้า โกดังบรรจุภัณฑ์ สถานีรถบรรทุกเพื่อเตรียมกระจายออกสู่ตลาดภายในประเทศ และภายนอกประเทศ จึงทำให้จังหวัดมุกดาหารเป็นจุดเชื่อมต่อการส่งออก การขนส่งทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งต่างจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย - ลาว ที่จังหวัดหนองคาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประสานสัมพันธ์มิตรระหว่างประเทศและการท่องเที่ยว แต่สะพานมิตรภาพไทย- ลาว แห่งที่ 2 ที่จังหวัดมุกดาหาร เป็นไปเพื่อการค้าการส่งออกเป็นสำคัญ

3. เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอินโดจีนจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมและขยายตัวของจังหวัดมุกดาหารจนกลายเป็นศูนย์กลางตลาดการค้าชายชายแดนของอีสานด้านฝั่งแม่น้ำโขง หรือ "หาดใหญ่แห่งอีสาน" จะเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือน ซื้อสินค้า และใช้บริการของเมืองเพิ่มขึ้นตามด้วย นอกจากนี้ลักษณะทางภูมิประเทศ ความเก่าแก่ดั้งเดิมของจังหวัดมุกดาหารยังเป็นจุดเด่นที่ทำให้เกิดการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญคือ ภูผาเทิบ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ - โบราณคดี

และแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ประกอบกับจังหวัดมุกดาหารมีความได้เปรียบเชิงที่ตั้งซึ่งติดแม่น้ำโขง ใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้านและเป็นจังหวัดกึ่งกลางระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สามารถเชื่อมโยงวงจรกิจกรรมท่องเที่ยวในภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนกับ จังหวัดมุกดาหาร และจากจังหวัดมุกดาหารกับวงจรกิจกรรมท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง นอกจากนี้ยังมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในระดับโลกในกลุ่มประเทศอินโดจีน จากจังหวัดมุกดาหารข้ามไปยังแขวงสะหวันนะเขต ขึ้นไปยังแขวงคำม่วนตามถนนหมายเลข 13 ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ถ้ำพระบ้าน ถ้ำภูผา ถ้ำเชียงเคียบ เป็นต้น และจากแขวงคำม่วนข้ามกลับมายังฝั่งไทยที่อำเภอเมืองนครพนมจังหวัดนครพนมได้ และหากเดินทางตามถนนหมายเลข 13 ลงไปทางใต้จากปากเซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่มาก รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยเป็นแหล่งอาศัยของชนเผ่าลาวเทิง ลาวลุ่ม และหากเดินทางไปตามถนนหมายเลข 9 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงจรดชายแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นบริเวณชายแดนที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสามารถเดินทางไปยังเส้นทางโฮจิมินห์ อันเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ในช่วงสงครามเวียดนามไปยังเมืองเว้ห์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงเก่าของเวียดนามใต้ ดังนั้น จังหวัดมุกดาหารจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางไปท่องเที่ยวยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้เป็นอย่างดี

4. เป็นศูนย์กลางการบริการด้านวิชาการการวิจัยและศูนย์กลางการถ่ายทอด

เทคโนโลยีการยกระดับจังหวัดมุกดาหารให้เป็นเมืองที่มีความสำคัญด้านการอุตสาหกรรม การค้า และการบริการ นอกจากจะมีการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจแล้วการพัฒนาทรัพยากรบุคคลหรือแรงงานถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลให้บทบาทและความสำคัญของจังหวัดมุกดาหารมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นการเพิ่มแรงงานระดับกลางด้านเทคนิคและการจัดการเพื่อเปลี่ยนจากอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลักไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีจึงต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ โดยการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อผลิตแรงงานระดับกลางด้านช่างเทคนิคและบริการให้เพียงพอสำหรับกิจกรรมอุตสาหกรรมในระดับต่างๆ ซึ่งจังหวัดมุกดาหารได้เตรียมความพร้อมโดยการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นศูนย์การศึกษาและฝึกอบรมนานาชาติในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงที่สามารถรองรับนักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยการจัดตั้งสถาบันราชภัฏขึ้นในจังหวัดมุกดาหาร และศูนย์สารสนเทศด้านทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลกาฬสินธุ์ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมทางเทคนิค ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและเพียงพอของตลาดแรงงาน รวมถึงการขยายตัวทาง

เศรษฐกิจที่กำลังจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร อีกทั้งเพื่อยกระดับความสำคัญด้าน การศึกษาสายอาชีพให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาในแถบจังหวัดใกล้เคียง สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่

จากศักยภาพและบทบาทของจังหวัดมุกดาหารในฐานะที่เป็นศูนย์กลางแห่งใหม่ของ ประเทศในกลุ่มภูมิภาคอินโดจีน ส่งผลให้จังหวัดมุกดาหารต้องพัฒนาขีดความสามารถของพื้นที่ ให้สามารถรองรับการขยายตัวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยต้องเตรียมการวางแผนการใช้พื้นที่ สำหรับกิจกรรมต่างๆ และปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาพร้อมกับการขยายตัวของพื้นที่ให้เป็นไปอย่าง เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทาง สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และมีประสิทธิผล มากที่สุด ดังนั้น พื้นที่สำหรับการประกอบกิจกรรมแต่ละประเภทที่มีผลต่อการเป็นศูนย์กลาง ภูมิภาคของจังหวัดมุกดาหาร จึงต้องมีการกำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ รวมถึง แนวทางการใช้พื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาควบคู่กับบทบาทที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนี้

5.3.1 ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ปัจจุบันการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดมุกดาหารมีการขยายตัวค่อนข้างมาก เนื่องจากมีความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเขตชุมชนที่อยู่อาศัย กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเข้าไปบุกรุกในบริเวณพื้นที่ป่า พื้นที่อื่นๆ อันประกอบด้วย แม่น้ำ ห้วย คลอง และ พื้นที่รกร้างว่างเปล่าเพื่อนำมาพัฒนาหากในอนาคตไม่มีมาตรการป้องกัน หรือควบคุม โดยเฉพาะ กรณีของการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ย่อมจะส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดโดยรวมหมดสิ้น ดังนั้น จึง จำเป็นต้องมีการจัดทำแนวทางการพัฒนาด้านการใช้ที่ดินในพื้นที่แต่ละประเภท เพื่อมิให้กิจกรรม ทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อบริเวณที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ โดยคำนึงถึงทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ สภาพแวดล้อม และแนวนโยบายของรัฐเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้สามารถแก้ไขข้อ ขัดแย้งระหว่างการใช้ที่ดินให้ลดน้อยลง ดังนี้จึงสามารถวางแผนแนวทางการพัฒนาด้านประโยชน์การ ใช้ที่ดินในอนาคตตามการวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาพื้นที่ดังนี้

1. เขตกสิกรรม

ปัจจุบันเขตกสิกรรมภายในจังหวัดมุกดาหารมีพื้นที่ลดลงเนื่องจากการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม การค้าและบริการที่มีบทบาทมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีพื้นที่ส่วนใหญ่ที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดที่สามารถผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อส่งออกไปยังพื้นที่ใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งได้แก่ บริเวณอำเภอดงหลวง อำเภอนิคมน้ำอ้อย และอำเภอดอนตาล มีพื้นที่รวมทางการเกษตรทั้งหมด 2,039.04 ตารางกิโลเมตร ซึ่งสามารถเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่เป็นที่ต้องการของตลาดได้เป็นจำนวนมาก เช่น ข้าวหอมมะลิ มะขาม มะม่วง มะม่วงหิมพานต์ ถั่วเขียว ถั่วเหลือง เป็นต้น การพัฒนาการใช้พื้นที่กสิกรรมสามารถทำได้โดยไม่ยากนัก เนื่องจากสอดคล้องกับอาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ รวมทั้งความรู้ ความสามารถของประชากรด้วย แนวทางการใช้พื้นที่เขตกสิกรรม มีดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมให้แก่ท้องถิ่น ทั้งนี้ระบบเกษตรแบบผสมผสานจะช่วยให้เกิดความหลากหลายของกิจกรรมการผลิต รายได้ของครัวเรือนที่มาจากหลายๆ กิจกรรม สามารถลดความเสี่ยงและความมาแน่นอนของรายได้ และช่วยให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากที่ดินอย่างเต็มที่ โดยส่งเสริมให้ปลูกพืชหลัก พืชรอง และพืชเสริม พืชหลักที่ควรส่งเสริมให้มีการเพาะปลูก ได้แก่ มะขาม มะม่วง มะม่วงหิมพานต์ ลำไย ส่วนพืชรอง ได้แก่ ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ทั้งนี้การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชแบบผสมผสานจะเป็นการเสริมรายได้ ลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนรักษาสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน ทำให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพที่ดีขึ้น

2. บริเวณพื้นที่ราบสูงควรเน้นให้มีการทำการเกษตรในเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นการปลูกพืชผลทางการเกษตรควบคู่ไปกับการปลูกต้นไม้ คือ สามารถเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้กับเกษตรกร อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้กับชุมชน ซึ่งจะประโยชน์ต่อการควบคุมสภาพแวดล้อมให้กับชุมชน และลดปัญหาการพังทลายของดิน

3. บริเวณที่ราบริมแม่น้ำโขง ควรมีการส่งเสริมการเกษตรโดยการจัดระบบการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยไม่ส่งเสริมให้ขยายพื้นที่เพาะปลูกแต่จัดให้มีการจัดการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกันเพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่าและความเสื่อมโทรมของดิน หรือสนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการเพาะปลูกเพื่อเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร และให้เกษตรกรมีการปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ให้มาก ส่งเสริมการปลูกพืชคลุมดินเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน

2. เขตป่าไม้

ป่าไม้มีความสำคัญต่อระบบนิเวศลุ่มน้ำ โดยป่าไม้จะเป็นตัวควบคุมความสมดุลของระบบนิเวศตามธรรมชาติ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งผลิตอาหาร ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า การดูดซับน้ำและชะลอการไหลของน้ำ และลดการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ราบน้ำท่วมถึง ตลอดจนคอยป้องกันการพังทลายของดิน ช่วยให้สภาพอากาศปละฝนตกต้องตามฤดูกาล ทำให้แม่น้ำไหลอย่างสม่ำเสมอตลอดปี อีกทั้งยังเป็นแหล่งของไม้มีค่าจำนวนมาก โดยเฉพาะเขตอุทยานแห่งชาติ เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ และเขตป่าชุมชน มีพื้นที่ร้อยละ 30.60 ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณอำเภอคงหลวง ได้แก่ ป่าดงอี ป่าดงหมู และป่าดงภูพาน บริเวณอำเภอหนองสูง ได้แก่ ป่าดงอี และป่าดงภูสีฐาน และบริเวณอำเภอเมืองมุกดาหาร ได้แก่ ป่าดงหมู และป่าดงภูสีฐาน ซึ่งเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติมุกดาหาร อย่างไรก็ตาม พื้นที่ป่าไม้บางส่วนถูกบุกรุกทำลายไป ดังนั้นจึงต้องมีมาตรการบังคับใช้ก่อนที่ป่าไม้จะลดน้อยลงกว่านี้ โดยมีแนวทางการใช้พื้นที่เขตป่าไม้ ดังนี้

1. กำหนดขอบเขตของพื้นที่ป่าไม้แต่ละชนิดให้ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ โดยยึดหลักเขตที่อาศัยธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หรือสิ่งก่อสร้างขึ้นมา เช่น ถนน หลักหมุด เป็นต้น
2. ป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างเข้มงวดควดขันทุกรูปแบบ โดยการให้ความรู้แก่ราษฎรถึงผลเสียหายของการทำลายป่าและมีบทลงโทษทางกฎหมายอย่างจริงจัง
3. บริเวณที่ยังเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ควรดำเนินการประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ
4. ป่าที่ถูกบุกรุกทำลายทำให้ไม่มีสภาพป่าเหลืออยู่แล้วให้ดำเนินการ ดังนี้
  - บริเวณที่เป็นเขตต้นน้ำลำธารให้ปลูกป่าทดแทนแล้วกำหนดให้เป็นเขตป่าอนุรักษ์
  - บริเวณที่มีความลาดสูง ให้ปลูกป่าทดแทนแล้วกำหนดให้เป็นเขตป่าเศรษฐกิจ
  - บริเวณที่มีความเหมาะสมทางด้านเกษตรกรรม ควรอนุญาตให้หน่วยราชการที่มีหน้าที่ในการจัดสรรที่ดินทำกินใช้บริเวณดังกล่าวจัดสรรให้แก่ราษฎรที่ไม่มีที่ดินทำกิน เช่น สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร กองทัพบกต่างๆ กรมส่งเสริมสหกรณ์

กรมประมงกระทรวง เป็นต้น และกำหนดให้มีเขตป่าชุมชนอยู่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของเนื้อที่ทั้งหมดซึ่งต้องมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง

5. ราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตป่าต้นน้ำลำธาร ป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ หรือ เขตป่าที่ต้องอนุรักษ์ไว้ให้ทำการย้ายราษฎรเหล่านี้ออกจากพื้นที่และจัดสรรที่ดินเป็นเขตป่าเศรษฐกิจให้ราษฎรเหล่านั้นมาหากินเป็นหลักเป็นแหล่ง

6. บริเวณที่เป็นป่าเสื่อมโทรมและดินไม่มีความเหมาะสมต่อการเพาะปลูกป่า และการเกษตรกรรม ควรจัดทำเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์สาธารณะ ได้แก่ บริเวณที่เป็นดินตื้น มีกรวด ลูกกรัง หรือหินใล่เป็นจำนวนมาก

3. เขตแหล่งน้ำและการประมง

เขตแหล่งน้ำมีพื้นที่ทั้งหมด 64.75 ตารางกิโลเมตร มีทั้งแหล่งน้ำในธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติไหลผ่านพื้นที่ อำเภอห้วยใหญ่ อำเภอเมืองมุกดาหาร และอำเภอดอนตาล ด้วยความยาวทั้งสิ้น 72 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีห้วย หนอง คลอง บึง และแหล่งน้ำสำคัญที่สร้างขึ้นได้แก่ อ่างเก็บน้ำต่างๆ ทั้งขนาดกลางและขนาดเล็ก ฝ่ายน้ำล้น บ่อขนาดต่างๆเช่น อ่างเก็บน้ำห้วยชะโนด อำเภอดงหลวง อ่างเก็บน้ำห้วยมุก อำเภอคำชะอี และอ่างเก็บน้ำห้วยชีเหล็ก อำเภอนิคมคำสร้อย เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติและปล่อยลงไปเลี้ยงตามธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ สามารถทำรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งการประมงถือเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของภาคเกษตรกรรม และที่สำคัญปริมาณน้ำที่มีอยู่จำนวนมากยังสามารถผันมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เกษตรกรรมห่างไกล และกิจกรรมด้านอุตสาหกรรม อันเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาความเจริญให้แก่พื้นที่ในการเป็นศูนย์กลางความเจริญในอนาคต ดังนั้นจึงควรกำหนดแนวทางการใช้พื้นที่เขตแหล่งน้ำและการประมง ดังนี้

1. ให้รัฐบาลเร่งดำเนินการสำรวจและศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งน้ำให้มากยิ่งขึ้น เพื่อผลประโยชน์ในด้านการเกษตรกรรมและการประมง เช่น บริเวณลำห้วยต่างๆ ควรจะมีการสร้างอ่างเก็บน้ำไว้ และสร้างฝายน้ำล้นตามลำห้วยต่างๆ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้มากขึ้น

2. รัฐบาลควรจะนำพันธุ์ปลาชนิดต่างๆ ปล่อยลงในแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้น พร้อมกับการศึกษาถึงวิธีการดูแลรักษาและการจับสัตว์น้ำต่างๆ ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

3. ให้มีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างจริงจัง ซึ่งอาจจะทำเป็นอาชีพเสริมหรือทำเป็นรูปประมงหมู่บ้านก็ได้

4. ส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ให้เกิดจิตสำนึกการดูแลรักษาทรัพยากรแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค

4. เขตชุมชนและที่อยู่อาศัย

ปัจจุบันการขยายตัวของพื้นที่เขตชุมชน ที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์กรรม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการหลั่งไหลเข้ามาตั้งถิ่นฐานของประชากร ประกอบกับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทิศทางการขยายตัวของชุมชนต่างๆ มีเพิ่มมากขึ้นโดยทิศทางการขยายตัวของชุมชนต่างๆ นั้นมีดังนี้

- ในเขตอำเภอเมืองมุกดาหาร ทิศทางการขยายตัวไปทางทิศตะวันตก บริเวณทางหลวงหมายเลข 212 และถนนเลียบเมืองรอบนอก โดยเฉพาะย่านที่พักอาศัย และย่านพาณิชย์กรรม จะขยายตัวไปยังชุมชนใหม่ตามทางหลวงหมายเลข 212 และ 2042 ในรูปแบบของอาคารพาณิชย์กึ่งที่พักอาศัยในบริเวณที่มีความพร้อมด้านไฟฟ้าและประปา และบริเวณที่ค่อนข้างมีประชากรอยู่ยังไม่ค่อยหนาแน่นมากนัก เนื่องจากการขยายตัวออกจากบริเวณฝั่งเมืองรวมที่มีความหนาแน่น รวมถึงตำบลบางทรายใหญ่บริเวณจุดก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงไทย - ลาว แห่งที่ 2

- ในเขตอำเภอดอนตาล ทิศทางการขยายตัวจะไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ และทิศตะวันตก ตามทางหลวงหมายเลข 2034 และ 2277 ในเขตตำบลบ้านแก้ง ตำบลโพธิ์ไทย และตำบลดอนตาล ที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- ในเขตอำเภอนิคมน้ำอ้อย ทิศทางการขยายตัวจะไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้และทิศตะวันตก และบริเวณที่กำหนดให้เป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม เนื่องจากมีความพร้อมด้านเส้นทางคมนาคมที่สะดวกและมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการขั้นพื้นฐาน

- ในเขตอำเภอหว้านใหญ่ ทิศทางการขยายตัวจะไปทางทิศตะวันตก บริเวณพื้นที่ค่อนข้างเป็นพื้นที่ที่ติดต่อกับอำเภอดงหลวง ทั้งนี้เพราะการขยายตัวด้านประชากรและเศรษฐกิจมีเพิ่มขึ้นภายหลังจากการกำหนดให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ประกอบกับพื้นที่อำเภอหว้านใหญ่มีขนาดเล็กจึงต้องขยายตัวออกไปบริเวณที่มีความหนาแน่นประชากรน้อย

- ในเขตอำเภอคำชะอี ทิศทางการขยายตัวจะไปทางทิศใต้ตามทางหลวงหมายเลข 2287 บริเวณที่ตอนที่สามารถเข้าไปตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพได้ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ของอำเภอดงหลวงเป็นภูเขาสูงและเนินเขา
- ในเขตอำเภอคำชะอีทิศทางการขยายตัวจะไปตามทิศเหนือและใต้ โดยเฉพาะในบริเวณตำบลหนองเขียน ตำบลน้ำเที่ยง ตำบลเหล่าสร้างก่อ ตำบลบ้านซ่ง ตำบลคำบก และตำบลคำชะอี ซึ่งถูกกำหนดกำหนดให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน รวมทั้งขยายตัวไปตามพื้นที่ที่มีความพร้อมทั้งด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
- ในเขตอำเภอหนองสูง ทิศทางการขยายตัวจะไปทางทิศเหนือและทิศตะวันตกเฉียงเหนือที่มีถนนสายหลักผ่านและสามารถให้บริการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนได้อย่างเพียงพอ

แนวทางการใช้พื้นที่ในเขตชุมชน

1. จัดทำผังเมืองรวมในระดับจังหวัด และอำเภอ รวมทั้งวางผังพัฒนาตำบล และหมู่บ้านให้มีความชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถกำหนดและแบ่งเขตการใช้พื้นที่ภายในเขตเมืองให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน รวมทั้งสามารถควบคุมการขยายตัวให้เป็นไปอย่างมีระบบเพื่อรองรับการเจริญที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้
2. พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นบริการของรัฐ ได้แก่ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ การคมนาคมขนส่ง ให้เพียงพอต่อความต้องการและสามารถรองรับการขยายตัวในอนาคตได้
3. จัดตั้งสถาบันส่งเสริมชนบทประเพณีต่างๆ ตามเขตชุมชนให้เกิดความเข้าใจ และส่งเสริมชนบทประเพณีต่างๆ ให้เกิดขึ้นตลอดปีเพื่อความสงบเรียบร้อยต่อชุมชน จังหวัด และประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายในชุมชน
5. เขตอุตสาหกรรมและคลังสินค้า

ภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดมุกดาหารมีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้นมาก เห็นได้จากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2545) จำนวนทั้งสิ้น 451 แห่ง กระจายอยู่ในพื้นที่ที่มีวัดฤทธิชัยใช้สำหรับป้อนโรงงาน และพื้นที่ที่มีการคมนาคมขนส่งสะดวก โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองมุกดาหารตามทางหลวงหมายเลข 212 จนถึงบริเวณก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ในรูปแบบอุตสาหกรรมบริการ เป็นบริเวณที่มีจำนวน

โรงงานตั้งอยู่อย่างหนาแน่น เช่น โรงสีข้าว โรงงานทอผ้า โรงงานซ่อมรถยนต์และเครื่องยนต์ เป็นต้น และจากนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนได้ผลักดันให้มีการสร้างเขตนิคมอุตสาหกรรมที่อำเภอนิคมคำสร้อยอย่างจริงจังนั้นจะต้องเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อเป็นศูนย์รวมทางด้านอุตสาหกรรม ที่มีความพร้อมในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อจำหน่ายออกสู่ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมมีลักษณะแบบกระจายกระจายไม่เป็นเขตอย่างจริงจัง ดังนั้นแนวทางการจัดการเขตอุตสาหกรรมและคลังสินค้า ควรมีดังนี้

1. ปรับปรุงระบบเส้นทางคมนาคมและตัดถนนเชื่อมระหว่างนิคมอุตสาหกรรม ถนนเลียบเมือง และถนนสายหลัก เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้า
2. สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการลงทุน เช่น โรงพักสินค้า โรงแยกสินค้า คลังสินค้า ที่ตั้งตู้บรรจุสินค้า เพื่อนำมาขยายและปรับปรุงให้มีพื้นที่มากพอสำหรับพักสินค้าและมีความสะดวกในการขนส่งรวมถึงความปลอดภัยของสินค้า
3. ในเขตอุตสาหกรรมจะเกิดมลพิษจากการผลิต เช่น น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ การตกค้างของสารเคมีและสิ่งปฏิกูล ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติให้มีระบบและมีคุณภาพที่ดีโดยการตรวจสอบและกำกับดูแลโรงงานให้ดำเนินการบำบัดน้ำเสียให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ได้กำหนดไว้
4. ควรมีการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (B.O.I) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมขั้นต่ำ
5. ให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตวัตถุดิบและการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดความรู้ ความชำนาญแก่แรงงาน และเพิ่มศักยภาพการผลิตให้มากขึ้น

5.3.2 ด้านการบริการเมือง

ปัญหาของจังหวัดมุกดาหารในปัจจุบัน โดยเฉพาะบริเวณเขตชุมชนยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ซึ่งปัญหาการให้บริการด้านขยะมูลฝอย ปัญหาการระบายน้ำ ปัญหาโครงข่ายคมนาคมและการขนส่ง จะทวีความรุนแรงมากขึ้นหากไม่มีการเตรียมการปัญหาเพื่อป้องกันการและแก้ไขไม่ให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากร จึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

1. ด้านสิ่งแวดล้อม

1. จัดระบบการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย โดยการวางระบบการจัดเก็บให้สามารถจัดเก็บได้ทุกพื้นที่โดยไม่มีขยะตกค้าง และนำไปคัดแยกและกำจัดโดยใช้เตาเผาหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
2. วางระบบการจัดการน้ำเสีย โดยการก่อสร้างโรงบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่ธรรมชาติโดยเฉพาะน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม พร้อมกับวางท่อระบายให้มีบ่อดักน้ำเสียควบคู่ไปด้วย

2. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1. ปรับปรุงระบบการผลิตน้ำประปาให้มีกำลังการผลิตสูงขึ้น รวมทั้งขยายโครงข่ายท่อส่งน้ำประปาให้สามารถบริการแก่ประชาชนได้ครอบคลุมทุกพื้นที่
2. ดัดถนนเชื่อมระหว่างเขตนิคมอุตสาหกรรม ถนนเลี่ยงเมือง ถนนสายสำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการขนส่ง
3. ปรับปรุงโครงข่ายคมนาคมภายในจังหวัดให้สามารถเชื่อมโยงกันระหว่างอำเภอได้โดยสะดวก ซ่อมแซมสภาพถนนให้ใช้ได้ในทุกฤดูกาล
4. จัดระบบการจราจรภายในเขตเทศบาลโดยเฉพาะบริเวณถนนสำราญชายโขงให้มีความเป็นระเบียบ ไม่แออัดคับคั่ง และกำหนดมาตรการที่เข้มงวดในการจอดรถริมถนนเพื่อให้เกิดความสะดวกในการสัญจร
5. ขยาย และปรับปรุงท่าเรือข้ามฟากและด่านศุลกากรให้สามารถรองรับผู้มาใช้บริการที่จะเพิ่มขึ้นทั้งพ่อค้า นักท่องเที่ยว รวมทั้งสามารถอำนวยความสะดวกในพิธีการจุดผ่านแดนได้อย่างรวดเร็ว

5.3.3 ด้านเกษตรกรรม

การเกษตรกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อจังหวัดมุกดาหารเนื่องจากเป็นอาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาจากการถือครองพื้นที่ และการขาดความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ดังนั้นการพัฒนาด้านการเกษตรจึงควรดำเนินการดังนี้

1. ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรโดยการพัฒนาการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ รวมถึงจัดการการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการทำการเกษตรแผนใหม่ที่ใช้พื้นที่ขนาดเล็กแต่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มาก
2. ศึกษาสู่ทางในการสนับสนุนให้มีการลงทุนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและเพิ่มประสิทธิภาพทั้งทางด้านการผลิตและการตลาดโดยเน้นตลาดภายในประเทศและตลาดอินโดจีน
3. จัดตั้งหน่วยงานเผยแพร่ความรู้ ให้คำปรึกษาในการทำการเกษตร และแนะนำการทำการเกษตรอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพให้กระจายอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม โดยอาจตั้งเป็นศูนย์ข้อมูลหรือศูนย์วิจัยขึ้น

5.3.4 ด้านการค้าชายแดน

จากการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ชี้ให้เห็นว่า จังหวัดมุกดาหารมีรายได้หลักมาจากภาคการค้าและบริการ ประกอบกับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้เป็นพื้นที่เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและพื้นที่ชายแดน จะส่งผลให้อาณาเขตอันใกล้ของจังหวัดมุกดาหารเกิดเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนขึ้น ดังนั้นการจะพัฒนาการค้าชายแดนให้เกิดปัญหาน้อยที่สุด จึงควรมีแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ดังนี้

1. สนับสนุนให้มีการก่อสร้างสถานีขนส่งผู้โดยสารที่ได้มาตรฐานตลอดทั้งจัดให้มีสถานีจอดรถบรรทุก และครุภัณฑ์ให้เป็นสัดส่วน ในขณะเดียวกันศึกษาความเป็นไปได้ของ "โครงการก่อสร้างสถานีบรรจุหีบห่อและตรวจสอบพิเศษทางศุลกากร" หรือ Inland Container Depot (ICD) เพื่อสนับสนุนให้เมืองมุกดาหารเป็นประตูสู่อินโดจีนอย่างแท้จริง
2. ควรกำหนดให้จังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลกำหนดให้มีการค้าเสรี โดยใช้มาตรการพิเศษด้านการเงิน การคลัง ซึ่งอาจเริ่มต้นจากเขตปลอดภาษี (Free Port) ไปจนถึงเป็นเขตอุตสาหกรรมส่งออก (Export Processing Zone : EPZ)
3. ส่งเสริมการค้าชายชายแดนโดยการจัดระเบียบร้านค้า แยกประเภทร้านค้าให้อยู่รวมกันเป็นย่าน จัดพื้นที่การค้าเพื่อให้เกิดความสะดวกในการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค
4. เน้นบทบาทจังหวัดมุกดาหารให้เป็นพื้นที่ "เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน" โดยเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและโครงการพัฒนาบริเวณอนุภาคุ่มแม่น้ำโขง
5. จัดตั้งศูนย์กลางการบริการแบบครบวงจร และกระจายรัศมีการให้บริการครอบคลุมในทุกพื้นที่

6. จัดตั้งสถานกงสุลไทยประจำ ณ เมืองสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่ออำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตามโครงการความร่วมมือระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขตเพื่อเป็นตลาดนานาชาติ พร้อมทั้งหน้าที่ออกเอกสารสิทธิ์ที่ใช้ในการเข้า-ออก ระหว่างประเทศ

7. ดำเนินการเจรจากับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อเปิดสัมปทานการค้าชายแดน พร้อมกับพิจารณาอนุมัติให้ลาวมีสถานกงสุลในเมืองมุกดาหารได้ตามความเหมาะสม

8. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เพื่อประสานความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อจะได้ร่วมมือกันในการวางแผนนโยบายการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว

5.3.5 ด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดมุกดาหาร มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายซึ่งกระจายอยู่ในทุกอำเภอ โดยแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีทั้งที่ให้ความเพลิดเพลิน คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ประกอบกับการขยายตัวและบทบาทในการเป็นศูนย์กลางตลาด การค้าชายแดนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมเยือน ซื้อสินค้า และใช้บริการของเมืองซึ่งเป็นแหล่งรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ และเพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทในฐานะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอินโดจีน จึงมีการจัดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และคงอยู่ของสิ่งที่มีคุณค่ามีดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงและรักษาสถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด ป้องกันการบุกรุกทำลายสถานที่ ประกอบกับคงเอกลักษณ์ความเป็นอยู่ของชนพื้นเมือง
2. สร้างระบบคมนาคมและที่พักผ่อนหย่อนใจให้สะดวกและปลอดภัย โดยการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมที่เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนที่มีอยู่ให้มีมาตรฐาน
3. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้สามารถเชื่อมต่อไปเป็นวงจรการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวโดยต่อเนื่องในพื้นที่ใกล้เคียง และสนับสนุนให้เกิดวงจรการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอินโดจีน
4. จัดศูนย์บริการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ความรู้รายละเอียด และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร รวมถึงการจัดตั้งสำนักงานท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร เพื่อให้บริการสอบถามข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

5. ฝึกอบรมบุคลากรในท้องถิ่นให้มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์และโฆษณาการท่องเที่ยวของจังหวัด ทั้งนี้เพื่อสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. จัดระบบความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
7. จัดหาสินค้าของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง และให้มีการจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวโดยมีการจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าตามรายทาง
8. สนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น สถานที่พักแรม ร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว และบริการสนทนาการต่างๆ เป็นต้น

5.3.6 ด้านทรัพยากรมนุษย์

ประชากรถือได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญประเภทหนึ่ง นอกจากจะเป็นผู้บริโภคแล้ว ส่วนหนึ่งของทรัพยากรมนุษย์ยังดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอีกด้วย การพัฒนาคนให้มีความรู้ มีคุณธรรม โดยมีศาสนา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องชี้นำจะเป็นเครื่องส่งเสริมให้ประชากรมีศักยภาพรวมทั้งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้จะต้องมีการส่งเสริมการจัดการศึกษา การให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการของประชากรทุกระดับอย่างเสมอภาค รวมทั้งการขยายและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้สู่ชุมชน ท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และได้รับสวัสดิการทางสังคมที่มีประสิทธิภาพทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1. จัดหลักสูตรและแผนการสอนที่หลากหลาย และยืดหยุ่น ให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
2. ให้มีกระบวนการวัดผล ประเมินผลและประกันคุณภาพการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐาน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรด้านวิชาชีพระดับกลางและสูง ในสาขาขาดแคลนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
3. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเพื่อรองรับนวัตกรรมเทคโนโลยี และสื่อสารโทรคมนาคมสมัยใหม่

4. ส่งเสริมให้มีการศึกษา ศิลปะพื้นบ้าน การละเล่น และขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์ให้คงอยู่และพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น
5. พัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อการมีงานทำและทำงานอย่างมีศักยภาพ เชื้อต่อการเพิ่มผลิตภาพและการได้เปรียบทางการแข่งขัน
6. มีการยกระดับมาตรฐานการจัดการด้านสาธารณสุข โดยเน้นการป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและการดูแลตนเอง
7. ให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับสุขภาพแก่ประชาชน เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่อง ศักยภาพพื้นที่จังหวัดมุกดาหารในการรองรับการพัฒนาศูนย์กลางภูมิภาค โดยได้ศึกษาถึงศักยภาพ ปัญหา แนวโน้ม และบทบาทของในจังหวัดมุกดาหารในอนาคต อย่างไรก็ตาม การศึกษายังไม่มีความสมบูรณ์เนื่องจากการกำหนดพื้นที่โครงการต่างๆ ยังไม่มีความชัดเจนบางโครงการยังอยู่ในระหว่างขั้นตอนของการศึกษาพิจารณาถึงความเหมาะสม ทำให้การวิเคราะห์ศักยภาพเป็นไปตามลักษณะข้อมูลที่มีอยู่ และด้วยข้อจำกัดทางด้านเวลาและวัตถุประสงค์การศึกษา จึงทำให้ไม่สามารถศึกษาพื้นที่ใกล้เคียงอันสำคัญ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อหาความสัมพันธ์และลักษณะความเชื่อมโยงอันจะส่งผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาแก่จังหวัดมุกดาหาร ดังนั้นข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควร

1. ศึกษาแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและรูปแบบการพัฒนาที่มีการผสมผสานทั้งทางด้านกฎหมาย นโยบายสนับสนุน และด้านกลไกการจัดการ ซึ่งในอนาคตมีโอกาสเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
2. ศึกษาข้อมูลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพิ่มเติม นอกเหนือจาก แขวงสะหวันนะเขต ซึ่งควรเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับประเทศจีนตอนใต้ และพื้นที่ข้างเคียงที่มีแนวโน้มที่จะขยายเติบโตต่อไปในอนาคต ซึ่งมีผลต่อการเติบโตของจังหวัดมุกดาหาร